

NA SZLAKU. MUZEA A TURYSTYKA PO SPOTKANIU W PIENIĘŻNIE...

Anna Nadolska-Styczyńska

Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej

Wydział Nauk Historycznych

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

„Na szlaku. Muzea a turystyka”. Drugie wiosenne seminarium muzeologiczne, Pieniężno 2015

W dniach 18–19 czerwca 2015 roku, w gmachu Misyjnego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie, odbyło się drugie z cyklu seminariów poświęconych problematyce muzeów, ich roli, zadaniom i podejmowanym działaniom. Organizatorem byli Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Misyjne Seminarium Duchowne Księży Werbistów. Tym razem tematyka spotkania dotyczyła wzajemnych relacji muzeów i turystyki. Muzea bowiem nie działają w próżni. Istnieją w określonym miejscu i czasie, a swoją ofertę adresują do wybranej, w oparciu o doświadczenia (rzadziej – badania), grupy widzów. Ich publiczność charakteryzują rozmaite kompetencje, przyzwyczajenia i potrzeby. Jeszcze do niedawna, ich zainteresowania skupiały się głównie na widzu młodym – uczniu miejscowej szkoły, zainteresowanym wiedzą o regionie, zdobywaną najczęściej podczas rozmaitych działań edukacyjnych (na przykład podczas lekcji muzealnych) oraz na grupie mieszkańców konkretnego miasta, odwiedzających w miarę systematycznie kolejne przygotowywane przez muzeum wystawy. W ostatnich latach zakresy działań promocyjnych muzeów oraz obszar ich działalności uległ wyraźniej zmianie. Coraz więcej spotykamy „impresz” okolicznościowych, spotkań, warsztatów, pikników itp. One także przede wszystkim są adresowane do najbliższego otoczenia – do mieszkańców miasta i podmiejskich miejscowości. Są to zazwyczaj spotkania, na które

przychodzą/pryjeżdżają całe rodziny, albo na które zaprasza się wybraną grupę publiczności (od przedszkolaków po emerytów). Warto jednak zastanowić się, co odróżnia muzea działające głównie na rzecz najbliższego otoczenia od placówek, w których głównym odbiorcą działań są widzowie przyjezdni. Zarówno ci przybywający z pobliskich, ale jednak oddalonych na pewną odległość miast, jak i ci, którzy przybywają z daleka, w ramach wycieczek szkolnych, grup turystycznych czy zwiedzając miasto lub region w ramach podróży indywidualnych, a czasem „po drodze” do innych miejscowości. Warto zastanowić się, co odróżnia oferty obu typów muzeów i w jaki sposób dostosowują one swoje propozycje do wymogów współczesnej turystyki. Ciekawy jest też problem łączenia obu perspektyw i prowadzenie działalności zarówno na rzecz widzów miejscowych, jak i widzów przyjezdnych. Na co wówczas kładziony jest nacisk? Co wpływa na charakter oferty? Jak kształtują się priorytety w doborze zakresów i sposobów działania placówki?

Drugie wiosenne seminarium muzeologiczne, jakie odbyło się w Pieniężnie w czerwcu 2015 roku, poświęcone było właśnie próbie znalezienia odpowiedzi na powyższe pytania. Do udziału zaproszeni zostali zarówno muzealnicy reprezentujący placówki o różnych specjalizacjach i dziedzinach, jak też badacze akademicy podejmujący tematy z zakresu muzeologii i z zakresu szeroko pojętej turystyki. Nie wszystkim zaproszonym gościom udało się do Pieniężna przyjechać i nie na wszystkie pytania udało się znaleźć odpowiedź, ale pomimo to seminarium okazało się przedsięwzięciem merytorycznie udanym.

Spotkanie miało charakter dyskusji panelowej. Uczestnicy zostali poproszeni o przygotowanie wystąpienia, ale nie w formie referatu, a głosu w dyskusji. Bowiem to wymiana myśli, postaw i doświadczeń była dla nas najważniejsza. Wychodzimy z założenia, że lepiej, owocniej i po prostu ciekawiej jest rozmawiać, dyskutować, polemizować, a nawet się sprzeczać, niż wysłuchiwać kolejnych referatów, w których i tak zazwyczaj nie ma możliwości przekazania własnych szerszych przemyśleń i wyklada się zaledwie ich podstawowe tezy.

Ostatecznie w spotkaniu wzięło udział jedenastu badaczy, reprezentujących zarówno środowisko akademickie (Instytut Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego; Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego; Gnieźnieńską Szkołę Wyższą Milenium;

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Katedrę Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika), jak i muzealnicze (Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie; Muzeum Zamkowe w Malborku; Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy; Muzeum Okręgowe w Toruniu, Muzeum Narodowe w Szczecinie). W niektórych przypadkach dyskutanci mieli podwójną – akademicko-muzealniczą afiliację. Spotkały się zarazem dwa światy: turystyczny i muzealny, którym towarzyszyli przedstawiciele grupy niezaangażowanej w sposób bezpośredni ani w działalność muzeologiczno-muzealniczą, ani w działania związane z organizacją turystyki, znający muzea i turystykę jedynie z własnych życiowych doświadczeń.

Podczas tego dwudniowego spotkania poruszone zostały dwa główne wątki dyskusji: „Muzea wobec turystyki” oraz „Turystyka wobec muzeów”. Zgodnie z oczekiwaniami organizatorów, spotkanie pozwoliło na wzajemną wymianę poglądów i to czasem zgoła przeciwstawnych. Spojrzenie turysty okazywało się często spojrzeniem interesanta, o określonych, bardzo konkretnych oczekiwaniach, stającego często wobec niezrozumiałych dla niego postaw, zasad i ograniczeń nakładanych przez muzea. Z drugiej strony spojrzenie muzealnika/muzeologa, patrzącego na muzeum jako na instytucje nie tylko upowszechniania kultury, ale także (a dla niektórych: przede wszystkim) – instytucję ochrony dóbr kultury, która musi spełniać wszystkie z zadań nakładanych na nią przez Ustawę o Muzeach i stosować się do norm zawartych w Kodeksie etyki ICOM dla muzeów.

W efekcie – dyskusja była momentami bardzo gorąca, a obie strony usiłowały przekonać się nawzajem do swoich racji. Jednak udowodniła ona, że nawet najbardziej sprzeczne poglądy można próbować zmieniać, a przekonania – formować, że potrzebna jest pewna elastyczność tak w formowaniu wysuwanych oczekiwań, jak i w stawianiu muzeom zarzutów i otwartość w chęci zrozumienia specyfiki tej dziedziny kultury. Jednocześnie seminarium pokazało, w jaki sposób muzea są „odbierane” przez świat turystyki. Niestety jest to zazwyczaj spojrzenie jednostronne, spojrzenie „odbiorcy”, klienta. Stąd momentami można było odnosić wrażenie, że wypowiedź przypomina zawartość książki życzeń i zażaleń... Nie zawsze jest to dla muzeów i ich przedstawicieli miłe, często niesprawiedliwe, ale równie często – ważne dla nich samych. W niektórych wypowiedziach muzeum było bowiem postawione w krzywym zwierciadle – ukazującym wszystkie

jego braki, ale zarazem stanowiącym świetny punkt wyjścia do zastanowienia się nad własnymi słabościami. Z kolei muzealnicy pokazywali, jak pożyteczne, wręcz konieczne jest patrzenie na muzeum i jego działania nie tylko jak na produkt do sprzedania uczestnikom ruchu turystycznego, ale i jak na instytucję mającą także cele ochronne, wychowawcze, naukowe itd.

Uczestnicy seminarium zadeklarowali chęć zaprezentowania swoich poglądów (i ich ewentualnych przemian) w postaci artykułów, które zamieszczone zostaną w trzecim numerze „Zbioru Wiadomości do Antropologii Muzealnej”. Nie wszyscy wywiązali się z tej obietnicy, ale efekty tego spotkania mogą Państwo przynajmniej częściowo poznać w niniejszej części numeru naszego czasopisma. Zapraszam zatem do lektury.

Anna Nadolska-Styczyńska

**‘ON THE ROUTE. MUSEUMS AND TOURISM’
THE SECOND SPRING MUSEUM SEMINAR PIENIĘŻNO 2015**

Between 18–19th June 2015 in Pieniężno, at the SVD Mission Seminary, the second in the series of annual museum meetings took place. These events are dedicated to discuss the museums’ mission, tasks and activities. The organisers were Nicolaus Copernicus University in Toruń and the SVD Mission Seminary. The topic of the 2015 meeting was the relationship between museums and tourism. Museums do not exist in a vacuum. They are set in a particular place and time, and their programs are usually addressed to groups of visitors known to the museums from their past experience (and only rarely, this is an outcome of a dedicated research). The visitors represent diverse standards of knowledge, needs and behavioural habits. However, it is important to decide how different are museums that dedicate their programs to the local audience, compared to museums that cater mainly for non-residents, i.e. tourists.

Eleven researchers who participated in this meeting represented a range of academic fields as well as came from diverse museums. In addition, there were non-engaged persons who knew museums and tourism only from their own personal experience.

During the meeting two major themes were discussed: ‘museums versus tourism’ and ‘tourism versus museums’. Following the expectations of the organisers, the meeting resulted in an exchange of views that, at times, were radically opposed to each other. The tourism industry is frequently not aware of the rules and limitations resulting from the nature of museum work. On the other hand, for a museum worker, frequently, the major aim of his or her institution is not the promotion of culture, but the protection of the artefacts deposited there. In its work, first of all, each museum has to comply with the guidelines of the Museum Statute as well as the ICOM Code of Ethics.

The conflicting opinions resulted, at times, in heated discussion. At the same time it proved that it was worth considering the views of the opposing side and the need for a greater flexibility in creating expectations as well as confronting the museums with accusations. The seminar provided evidence how museums are perceived by the tourism industry. Unfortunately, usually this is a one-sided view, not always justified or supported by evidence. On the other hand, this criticism could be used as an important point of departure in examining museums' shortcomings.

Museum workers tried to convince the other party how important it is to shift the client-based perception and to understand a museum as an institution destined to protect, educate and research heritage objects.

The participants of this seminar decided to present their views in articles that were to be published in the 3rd issue of ZWAM. Some did fulfil this promise, and therefore in this year's journal you may learn in greater detail the outcomes of this seminar. Enjoy the reading!

